

Ομιλία του Καθηγητού
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ε. ΧΑΡΑΜΗ

1940-1943 Η ΘΥΣΙΑ:

Υ/Β ΠΡΩΤΕΥΣ (29-12-40), Υ/Β ΓΛΑΥΚΟΣ (04-04-42),
Υ/Β ΤΡΙΤΩΝ (16-11-42), Υ/Β ΚΑΤΣΩΝΗΣ (14-09-43)

ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2002

Πανηγυρικός Λόγος που εκφωνήθηκε στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας,
στις 25 Οκτωβρίου 2002,
με την ευκαιρία της Εθνικής Επετείου της 28ης Οκτωβρίου 1940.

**Ομιλία του Καθηγητού Γεωργίου Ε. Χαραμή
για την Εθνική Επέτειο της 28ης Οκτωβρίου**

Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας
Θεσσαλονίκη 2002

+ ΚΑΤΣΩΝΗΣ
ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗΣ
+ ΠΡΩΤΕΥΣ
+ ΓΛΑΥΚΟΣ
+ ΤΡΙΤΩΝ
ΝΗΡΕΥΣ

Κατά την δεκαετία πριν την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, το Υποβρύχιο (Y/B) ως όπλο είχε εξελιχθεί σημαντικά από τους Γερμανούς και Βρετανούς σε χαρακτηριστικά, όπως οι δεξαμενές έρματος (θαλασσέρματα), ζωτικής φύσης μηχανήματα, αναδιπλούμενα πρωραία πηδάλια βάθους, εισαγωγή δεξαμενής ταχείας κατάδυσης και μηχανισμό αφανούς βολής των τορπιλών. Τα 6 ελληνικά υποβρύχια δεν διέθεταν τέτοιου είδους χαρακτηριστικά και κατά την έναρξη του πολέμου είχαν υπερβεί το τότε παραδεδεγμένο όριο ζωής που ήταν τα δέκα (10) χρόνια.

Οι συνθήκες διαβίωσης ήταν εξαιρετικά δύσκολες και οι κίνδυνοι μεγάλοι για τους άνδρες των υποβρυχίων. Συνθήκες ούτως ή άλλως δύσκολες στα υποβρύχια της εποχής, οι οποίες γίνονταν πολύ δυσκολότερες στα ελληνικά σκάφη λόγω της παλαιότητάς τους και της έλλειψης σύγχρονων για την εποχή συστημάτων.

Θα ήταν παράλειψη όμως να μην αναφερθεί η από κάθε άποψη άρτια εκπαίδευση των πληρωμάτων των υποβρυχίων μας και κυρίως το «πνεύμα του αήττητου», από το οποίο εμπνέονται όλοι οι άνδρες του Πολεμικού Ναυτικού (Π.Ν.)

Ποτέ ελληνικό πλοίο δεν έχει υποστείλει τη σημαία του δεν έχει παραδοθεί στον εχθρό.

Άλλα μειονεκτήματα των τότε υποβρυχίων μας, ήταν το περιορισμένο βάθος ασφαλείας (ελλείψει ανθεκτικότητας του παλαιού υλικού τους), οι μικρές ταχύτητες εν επιφανεία και εν καταδύσει, και ο περιορισμένος σχετικά χρόνος για την παραμονή τους σε συνεχή περιπολία.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες το Π.Ν. και ιδιαίτερα τα 6 ελληνικά Y/B έναντι των 119 ιταλικών, είχαν να ικανοποιήσουν την απαίτηση του Γ.Ε.Σ. να ανακόψει ο ελληνικός στόλος τον από θαλάσσης ανεφοδιασμό των ιταλικών στρατευμάτων στην Αλβανία. Ιδιαίτερη μνεία χρειάζεται να γίνει σε αυτό το σημείο στην συμβολή των ελληνικών υποβρυχίων στην διακίνηση καταδρομέων, εφοδίων και οπλισμού από την Αίγυπτο προς την σκλαβωμένη Ελλάδα και την παραλαβή από την πατριδα Ελλήνων αντιστασιακών, ως και την ελπίδα που έδιναν στους Έλληνες, με την εμφάνισή τους στα ελληνικά νερά.

Λίγο πριν οι Γερμανοί καταλάβουν ολόκληρη την Ελλάδα τα πέντε πλαίμαχα υποβρύχια μας «Τρίτων», «Νηρεύς», «Γλαύκος», «Παπανικολής» και «Κατσώνης» (ο «Πρωτεύς» είχε ήδη απωλεσθεί, αύτανδρος στην Αδριατική), διέφυγαν στη Μέση Ανατολή, για να συνεχίσουν ορμώμενα από

συμμαχικές βαυτικές βάσεις της Μεσογείου τον σκληρό και αμφίρροτο ακόμη τότε αγώνα εναντίον των φασιστικών δυνάμεων.

Η διαφυγή του υποβρυχίου «Γλαύκος» ήταν και η πιο ηρωική, γιατί δεν είχε τελειώσει ακόμη τη γενική του επισκευή στον Ναύσταθμο Σαλαμίνος και δεν ήταν καν επανδρωμένος με κανονική σύνθεση πληρώματος.

Έτσι, με προσωρινό κυβερνήτη τον νέο ύπαρχο του υποπλοίαρχο N. Μέρλιν ετοιμάστηκε βιαστικά, όπως-όπως, και αφού έκανε δοκιμαστικές καταδύσεις στον κόλπο των Μεγάρων, κάτω από τους σφοδρούς βομβαρδισμούς των γερμανικών στούκας, κατόρθωσε τελικά να διαφύγει κι αυτός από την Ελλάδα στις 19-4-41 και να φτάσει στη μεγάλη βρετανική βαυτική βάση της Αλεξάνδρειας, στην Αίγυπτο.

Ο Κυβερνήτης του Παπανικολή M. Ιατρίδης, μέλη του πληρώματος του ιστορικού υποβρυχίου και ο Αρχηγός Διοίκησης Υποβρυχιών Πλοίαρχος Ξηρός στον ναύσταθμο κατά την επιστροφή από περιπολία στην Αδριατική.

Στις 27-4-41, όταν οι Γερμανοί ύψωναν τη σημαία του κατακτητή στην Ακρόπολη ο Αρχηγός Διοίκησεως Υποβρυχιών (ΑΔΥ) Πλοίαρχος Αθαν. Ξηρός, που είχε παραμείνει στην Ελλάδα λόγω αντίξων περιστάσεων, που δεν του επέτρεψαν να συμμετάσχει στην παραπέρα προσπάθεια των Υ/Β για την αντιμετώπιση του εχθρού και την απελευθέρωση της Ελλάδος, και βλέποντας την θυσία των ανδρών του, έθεσε τέρμα στη ζωή του. Υπενθυμίζεται ότι μη αντέχοντας την ίδεα της κατάκτησης της Ελλάδος,

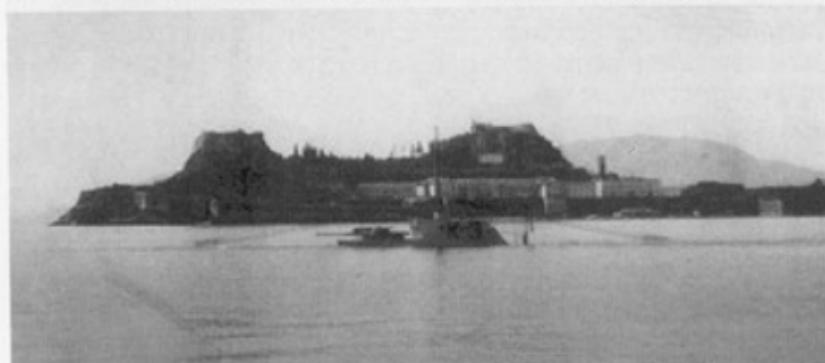
επίσης ηυτοκτόνησαν: Ο άνθρωπος των Γραμμάτων: Πηνελόπη Δέλτα, Ο πρωθυπουργός Αλέξανδρος Κορυζής, Ο ταγματάρχης πυροβολικού: Ιωάννης Βαρσής, και ο Εύζωνας, σκοπός της Σημαίας εις την Ακρόπολη: Κωνσταντίνος Κουκίδης. Καμμία χώρα στον κόσμο δεν έχει να υποδείξει κάτι παρόμιο.

Υ/Β ΠΡΩΤΕΥΣ

Το Υ/Β ΠΡΩΤΕΥΣ έλαβε μέρος σε 4 περιπολίες στην Αδριατική με Κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Μ. Χατζηκωνσταντή.

Η τέταρτη περιπολία του επέπερπτο να είναι και η τελευταία του. Το Υ/Β απέπλευσε από τον Ναύσταθμο το χιονισμένο απόγευμα της 26 Δεκεμβρίου 1940.

Από τότε και μετά κανένα άλλο σήμα δεν ελήφθη από το Υ/Β.

Ο Πρωτεύς σε ημικατάδυση στην Κέρκυρα.

Στις 10.00 η ώρα της 29-12-40 το Ελληνικό ατμόπλοιο ΙΩΝΙΑ υπέκλεψε σήμα SOS, ακολουθούμενο από σήμα κινδύνου λόγω επιθέσεως από Υ/Β. Και τα δύο αυτά σήματα προήρχοντο από το ιταλικό ατμόπλοιο SARDEGNA 11.452 τόννων, έμφορτο ιταλικού στρατού και υλικού, σε στίγμα που βρισκόταν στην είσοδο του κόλπου του Αυλώνος.

Πράγματι στην περιοχή αυτή δρούσε το Υ/Β ΠΡΩΤΕΥΣ και όσοι γνώριζαν τον τομέα του πανηγύριζαν για την επιτυχία του αυτή και για λίγο ξεχνούσαν την ανησυχία τους για την τύχη του επειδή το Υ/Β εξακολουθούσε να τηρεί την περίεργη σιγή του.

Ο χρόνος περνούσε και το Υ/Β ΠΡΩΤΕΥΣ δεν έδινε σημεία ζωής. Πέρασε και η ημερομηνία επιστροφής του που ήταν στις 8-1-41 και η αγωνία και η ανησυχία αυξανόταν που το Υ/Β δεν είχε φανεί στον Ναύσταθμο.

Στις 09.25 της 10-1-41 στην αγωνιώδη προσμονή έδωσε τέλος σχετική ειδηση του ραδιοφωνικού σταθμού της Ρώμης. Σύμφωνα με την ειδηση αυτή στις 10.00 της 29-12-40 το ιταλικό τορπιλοβόλο ΑΝΤΑΡΕΣ αντελήφθη ίχνη 3 Τορπιλών (Τ/Λ) και αμέσως μετά 3 Ν.Μ. μακριά του εντόπισε εχθρικό Υ/Β. Το ιταλικό σκάφος πλησίασε και έρριξε 11 βόμβες βάθους ρυθμισμένες σε μέγιστο βάθος.

Ο ηρωικός Κυβερνήτης του ΠΡΩΤΕΩΣ Πλωτάρχης Μ. Χατζηκωνσταντής προσπάθησε να αναδυθεί και εμβόλισε το ιταλικό πολεμικό. Ακυβέρνητο όπως ήταν το Υ/Β δέχθηκε τον εμβολισμό από το ιταλικό τορπιλοβόλο με αποτέλεσμα να ανατραπεί και να παρασύρει στον υγρό του τάφο όλο του το πλήρωμα (45 άτομα). Σημαντικό ρόλο στον εντοπισμό και στη βύθισή του έπαιξε η απουσία συστήματος αφανούς εκτόξευσης τορπιλών, αφού εντοπίσθηκε με ακρίβεια από το ιταλικό πολεμικό λόγω των ίχνών των τορπιλών του.

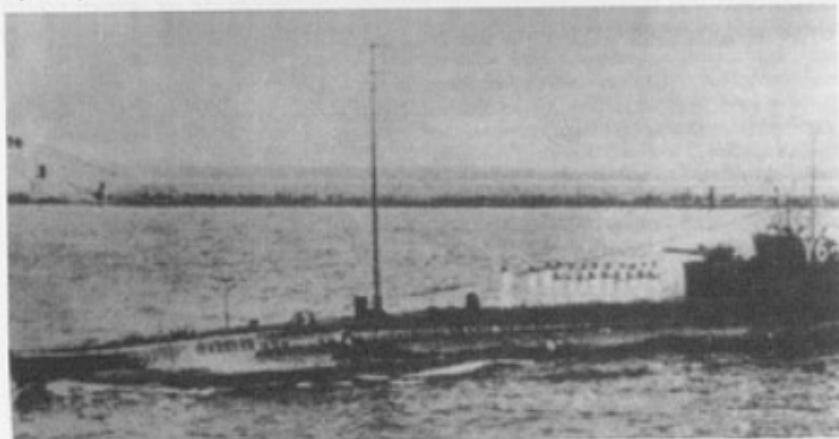
Ο κυβερνήτης του Πρωτέως, Μ. Χατζηκωνσταντής. Χάθηκε μαζί με το υποβρύχιο του.

Το Υ/Β ΠΡΩΤΕΥΣ ήταν το πρώτο που απωλέσθηκε και η απώλειά του λύπησε βαθύτατα όλο το Ναυτικό και ιδιαίτερα τα πληρώματα των υπόλοιπων Υ/Β, αλλά ταυτόχρονα γιγάντωσε ακόμα περισσότερο τις ψυχές τους.

Υ/Β ΓΛΑΥΚΟΣ

Η έναρξη του Ελληνοϊταλικού πολέμου, την 28-10-40, βρήκε το Υ/Β ΓΛΑΥΚΟΣ σε κατάσταση γενικής επισκευής.

Παρά τις βλάβες του και την κατάστασή του το Υ/Β απέπλευσε μαζί με τα υπόλοιπα πλοία του στόλου και την 23-4-41 κατέπλευσε στην Αλεξάνδρεια για να συνεχίσει την επισκευή του.

Το υποβρύχιο Γλαύκος.

Στις 12-7-41 το Υ/Β ΓΛΑΥΚΟΣ με κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Β. Αρσλάνογλου ανέλαβε την πρώτη, από την έναρξη του πολέμου, αποστολή του, στα Δωδεκάνησα, όπου εβύθισε ένα εχθρικό εμπορικό.

Λόγω βλαβών μετά την επιστροφή του ετέθη πάλι σε αναγκαστική επισκευή και εστάλη στη Μάλτα για να επισκευασθεί από ειδικά συνεργεία υποστηρίζεως του Βρεταννικού Στολίσκου Υ/Β της Μεσογείου.

Στις 5-11-41, απέπλευσε από την Αλεξάνδρεια με προορισμό την Μάλτα για επισκευή, με ενδιάμεση εκτέλεση περιπολίας, στο Δυτικό Κρητικό Πέλαγος, όπου έφθασε την νύκτα της 9-11-41. Στην περιπολία του αυτή βύ-

θισε ένα εχθρικό εμπορικό.

Η επισκευή στην Αγγλική βάση Y/B στην Βαλλέτα της Μάλτας άρχισε αμέσως. Γινόταν όμως κάτω από εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες, γιατί την περίοδο εκείνη ο Ναύσταθμος εβομβαρδίζετο από εχθρικά αεροσκάφη συνεχώς και κάθε προσπάθεια ανεφοδιασμού της Μάλτας από θάλασσα ή από αέρα ήταν αδύνατη. Και η επισκευή άρχισε μαζί με το τέλος του πρωικού Y/B ΓΛΑΥΚΟΣ. Οι πρώτες απώλειες ήταν από το εκλεκτό πλήρωμά του. Πρώτος ο Ύπαρχος, Υποπλοιάρχος Μέρλιν, ο οποίος ζητούσε επίμονα να επανδρώσει Y/B εν ενεργεία. Έτσι, στις 26-11-41, απέπλευσε με το Αγγλικό Y/B PERSEUS για 18ήμερη περιπολία στο Ιόνιο, μετά την οποία θα κατέπλεε στην Αλεξανδρεία. Το Αγγλικό Y/B όμως, κατά την περιπολία του στην περιοχή Κεφαλονιάς προσέκρουσε σε νάρκη κοντά στην υφαλόγλωσσα Κάκαβα και χάθηκε αύτανδρο, παρασέρνοντας μαζί του όλο το πλήρωμα μαζί και τον Υποπλοιάρχο.

Στις 27-2-42 κατά την διάρκεια καταιγιστικής εχθρικής αεροπορικής επιδρομής στην Βαλλέτα έπεσαν νεκροί, ο Κυβερνήτης Πλωτάρχης Β. Αραλάνογλου και ο Ανθυποπλοιάρχος Ι. Κωστάκος, ενώ έτρεχαν ακάλυπτοι από τα καταφύγια προς το Y/B για να παρέξουν βοήθεια. Οι σοροί τους ενταφιάστηκαν στο νεκροταφείο Φλοριάνα της Μάλτας, παρουσία του Έλληνος προξένου Μάλτας και άλλων επισήμων.

Τις δύσκολες εκείνες ώρες ανέλαβε Κυβερνήτης ο Ύπαρχος Υποπλοιάρχος Δ. Δανιόλος τραυματισμένος και αυτός από την αεροπορική επιδρομή.

Ο ερχομός του Απριλίου βρήκε την καταστροφή του Ναυστάθμου της Μάλτας να παίρνει εφιαλτικές διαστάσεις, και το Y/B ΓΛΑΥΚΟΣ να τελειώνει τις απαραίτητες εργασίες για να αποπλεύσει.

Και έφθασε η 4-4-42, η μοιραία ημέρα. Από το πρωί είχαν αρχίσει οι δοκιμές για τον προγραμματισμένο απόπλου από την κόλαση της Βαλέττας. Στις 11.25 ξεκίνησε ο βομβαρδισμός από τα Γερμανικά Στούκας. Πλήθος βομβών έπεσαν κοντά στο Y/B και του προξένησαν ζημιές στα θαλασσόμερα. Στις 11.33 το δεύτερο κύμα του εχθρού ξανακτύπησε. Αυτή τη φορά 3 βομβές χτύπησαν το Y/B ΓΛΑΥΚΟΣ σε καίρια σημεία. Αυτό ήταν και το τέλος. Μέσα σε δύο μόνο λεπτά το Y/B βυθίζόταν μέσα στην Βαλέττα.

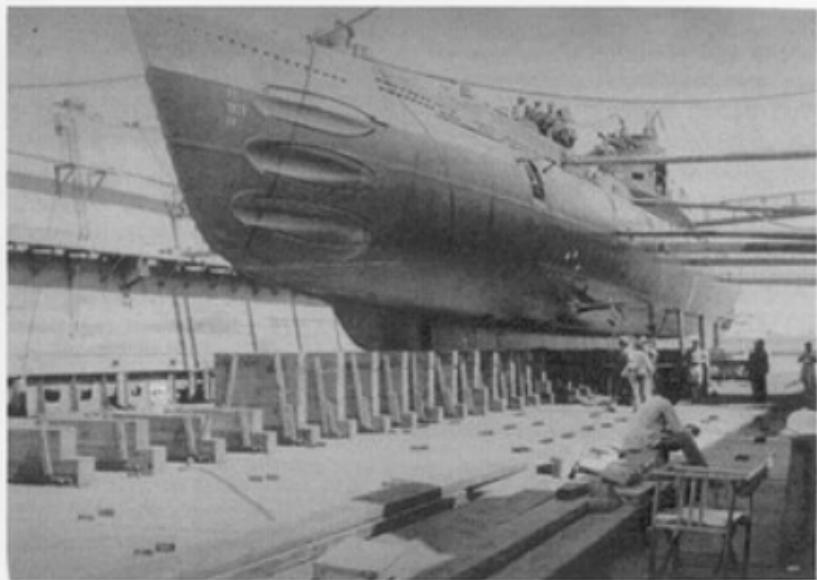
Ο Πλωτάρχης Β. Αρσαλάνογλου. Ύπαρχος του Παπανικολή κατά τον Ελληνοϊταλικό πόλεμο και αργότερα κυβερνήτης του Γλαύκου. Σκοτώθηκε στη Μάλτα στις 27 Φεβρουαρίου 1942 σε αεροπορικό βομβαρδισμό.

Σε λίγο εξαφανιζόταν και η γέφυρα του πλοίου όπου ακόμη ανέμιζε περήφανη η Ελληνική Σημαία διάτρητη από τα θραύσματα των οβίδων και σιωπηλός μάρτυρας της μικρής, αλλά γεμάτης ηρωισμό σταδιοδρομίας του Υ/Β. Στο πλήρωμά του ευτυχώς, δεν υπήρξαν θύματα γιατί διετάχθησαν κατά την πρώτη επιδρομή να αποσυρθούν στα καταφύγια.

Υ/Β ΤΡΙΤΩΝ

Το Υ/Β εξετέλεσε 6 περιπολίες στην Αδριατική και 9 περιπολίες στο Αιγαίο μετά την αποδημία του στην Μ. Ανατολή.

Στην Αδριατική στις 9-1-41 με κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Γ. Ζέππο και ευρισκόμενο εν καταδύσει ενετόπισε υδροφωνικά Υ/Β. Πράγματι ήταν ιταλικό Υ/Β εν επιφανείᾳ κατά του οποίου έβαλε 2 Τ/Λ με επιτυχία.

Ο Τρίτων σε δεξαμενισμό στην Αίγυπτο τον Αύγουστο του 1941.

Το βράδυ της 10-6-42 ο ΤΡΙΤΩΝ με κυβερνήτη τον Υποπλοίαρχο Ε. Κοντογιάννη αναδύθηκε κοντά στο Ηράκλειο της Κρήτης και αποβίβασε μυστικά μια ομάδα καταδρομέων με πολεμικό υλικό. Με την ομάδα των 6 καταδρομέων ήταν ο Βρετανός ταγματάρχης λόρδος Τζέλικο, ο Γάλλος ταγματάρχης Μπερζέ και ο Έλληνας ανθυπολοχαγός Κ. Πετράκης. Όπως έγινε αργότερα γνωστό, οι ψυχωμένοι καταδρομείς κατόρθωσαν, αφού εξουδετέρωσαν τους Γερμανούς φρουρούς, να καταστρέψουν στο έδαφος 17 σταθμευμένα γερμανικά αεροσκάφη και να πυρπολήσουν δεξαμενές καυσίμων του αεροδρομίου.

Το Y/B Τρίτων ανέλαβε την τελευταία του, αλλά πιο ένδοξη περιπολία στις 10-11-42 από την οποία η μοίρα ήθελε να μην επιστρέψει. Η περιπολία αυτή θα γινόταν στο Αιγαίο με σκοπό την παρεμπόδιση ενισχύσεων των δυνάμεων του ΡΟΜΕΛ, ενώ παράλληλα θα εκτελούσε την ειδική επιχείρηση NEPTUNE με την αποβίβαση 5 Ελλήνων στην Εύβοια με υλικό και χρήματα για τις μυστικές οργανώσεις που δρούσαν στην κατεχόμενη

Ελλάδα.

Το πρώι της 16-11-42 περιπολούσε στο στενό ΚΑΦΗΡΕΑ, όπου λόγω του ισχυρού ανέμου και του κυματισμού δεν έγινε η αποβίβαση της ομάδας. Αναμένοντας την καλυτέρευση του καιρού εντοπίστηκε ισχυρή νησοπομπή αποτελούμενη από το πετρελαιοφόρο CERENO, το ατμόπλοιο ALBA JULIA, το Αντιτορπιλικό (Α/Τ) HERMES και τα ανθυποβρυχιακά (Α/Υ) καταδιωκτικά Z101 και Z102.

Επειδή η νησοπομπή έπλεε με ελίγδην, το Υ/Β μετά από συνεχείς ελιγμούς για λήψη κατάλληλης θέσεως, έβαλε 1 Τ/Λ κατά του τελευταίου πλοίου της νησοπομπής από απόσταση 5.500 υαρδών. Αν και οι πιθανότητες επιτυχίας της βλήθείσης Τ/Λ ήταν πολύ μικρές λόγω της μεγάλης αποστάσεως του τελευταίου πλοίου ALBA JULIA, εν τούτοις μετά από 7 λεπτά ακούστηκε έκρηξη. Μετά την έκρηξη τα εχθρικά Α/Υ εντόπισαν το Υ/Β και έρριξαν κατ' αυτού 24 βόμβες βάθους. Το Υ/Β ΤΡΙΤΩΝ προσπάθησε να διαφύγει συγκλονιζόμενο από τις εκρήξεις που μέχρι τώρα δεν του είχαν προξενήσει σημαντικές βλάβες. Στη συνέχεια το Γερμανικό Α/Υ Z102 απέκτησε επαφή του Υ/Β σε απόσταση 3.000 υαρδών και εξέτελεσε τρίτη επιθεση με 13 βόμβες βάθους που προκάλεσαν τις πρώτες σοβαρές ζημιές στο Υ/Β. Η προσπάθεια όμως του Υ/Β για διαφυγή συνεχίζοταν ενώ το πλήρωμά του προσπαθούσε με υπεράνθρωπες δυνάμεις να αποκαταστήσει τις βλάβες. Είχαν διαρραγεί όμως οι πετρελαιοδεξαμενές του και από την στιγμή εκείνη το Υ/Β ότι κι αν έκανε ήταν καταδικασμένο να προδίδει συνεχώς τη θέση του.

Έτσι το Υ/Β ΤΡΙΤΩΝ δέχτηκε την τετάρτη επίθεση από 12 βόμβες βάθους που το έπληξαν σε καίρια σημεία και πρακτικά διέκοψαν όλες τις λειτουργίες του. Το κατέστησαν ανίκανο να χειριστεί. Αχρηστεύθηκαν όλα τα πηδάλια, όλες οι αντλίες, τα βαθύμετρα του κεντρικού διαμερίσματος, ο κύριος φωτισμός και η πυξίδα. Ακόμη αποστερεώθηκαν οι σφικτήρες όλων των καθόδων και το Υ/Β βρέθηκε ακούσια στο μέγιστο βάθος του (70 μ.). Οι συντονισμένες προσπάθειες του πληρώματος δεν σταμάτησαν και έφεραν το αποτέλεσμα. Το Υ/Β ανήλθε στο περισκοπικό (βάθος περισκοπίου). Τότε στο φως του φεγγαριού ο Κυβερνήτης του Υποπλοίαρχος Κοντογιάννης εντόπισε το Z102 και ψύχραιμος έβαλε κατ' αυτού 1 Τ/Λ από απόσταση 4000 υαρδών.

Το καταδιωκτικό κατόρθωσε να αποφύγει την Τ/Λ και με μεγάλη ταχύτητα έστρεψε προς το Υ/Β, που εν τω μεταξύ πήρε βάθος. Ακολούθησε, από

το Z102, νέα επίθεση από 9 βόμβες βάθους. Η κατάσταση του Y/B είχε γίνει απελπιστική και το πλήρωμα μάταια προσπαθούσε να αποκαταστήσει την μία βλάβη πίσω από την άλλη.

Ο κυβερνήτης του Τρίτωνος Υποπλοίαρχος Κοντογιάννης (στο κέντρο) και ο κελευστής Δεμέζης, Ανθυποπλοίαρχος Μπάστης και Υποπλοίαρχος Μασουρίδης στον πυργίσκο του υποβρυχίου. Η μη προσκόλληση σε τυπικότητες, χαρακτηριστικό όλων των υποβρυχίων της εποχής είναι εμφανέστατη.

Με αυτές τις συνθήκες η παραμονή του Y/B σε βάθος ήταν αυτοκτονία. Έτσι ανήλθε σε περισκοπικό προετοιμαζόμενο για επίθεση. Η βολή έγινε με μία ακόμη T/L που δεν έπληξε τον στόχο και συνετέλεσε στο να αναδύθει το ακυβέρνητο πλέον Y/B στην επιφάνεια.

Mία μόνο λύση υπήρχε για το θρυλικό Y/B ΤΡΙΤΩΝ, να συνεχίσει τον άνισο αγώνα. Πρώτος ο Κυβερνήτης πήδηξε έξω από τον πυργίσκο και με το περίστροφό του έβαλε κατά του A/Y, που σε απόσταση ανάσας γάζωνε με τα πυροβόλα του το Y/B, που αν και βρισκόταν σε οικτρή εντελώς κατάσταση, και ακυβέρνητο, συνέχιζε τον αγώνα του.

Ο Κοντογιάννης άδειασε το φορητό όπλο του στη γέφυρα του εχθρού και έτρεξε να επανδρώσει το πυροβόλο, όταν στις 22.06 το Y/B εμβολίστηκε. Ορισμένοι από το πλήρωμά του, που βρίσκονταν στην γέφυρα και στο πυροβόλο εκτινάχθηκαν από τον εμβολισμό στη θάλασσα και μαζί τους και ο Κοντογιάννης, ενώ άλλοι με επικεφαλής τον Ανθυποπλοίαρχο Άννινο προσπάθουσαν και πάλι να επανδρώσουν το πυροβόλο. Οι περισσότεροι της ομοχειρίας έπεσαν νεκροί ενώ την ίδια τύχη είχαν και πολλοί από το πλήρωμα του ανέβαιναν στο κατάστρωμα. Οι φλόγες έζωσαν τον πυργίσκο του Y/B, και το Z102 επανήλθε εμβολίζοντας το Y/B ΤΡΙΤΩΝ για δεύτερη φορά, στην πάνω από 6 ώρες ασταμάτητη προσπάθεια των Γερμανών να το βυθίσουν. Οι σκηνές που ακολούθησαν ήταν τραγικές μα και ηρωϊκές. Άλλοι εκτινάχθηκαν στην θάλασσα ενώ οι υπόλοιποι που είχαν ανέβει από το εσωτερικό του πλοίου στο κατάστρωμα συνέχιζαν με φορητά όπλα τον αγώνα.

Ο Ύπαρχος του Y/B ΤΡΙΤΩΝ, Δ. Δανιόλος έπεσε νεκρός στη γέφυρα, ενώ ο Κοντογιάννης προσπαθούσε να επανέλθει καλυμπώντας στο Y/B. Ήθελε ο κυβερνήτης να ανοίξει τα εξαεριστικά και να βυθίσει ο ίδιος το Y/B για να μη το καταλάβουν οι Γερμανοί. Πρόλαβε όμως ο Υποπλοίαρχος Σολιώτης να εκτελέσει τη διαταγή του Κυβερνήτη του και έκανε τους απαπούμενους χειρισμούς.

Στις 22.35 της 16-11-42, το Y/B ΤΡΙΤΩΝ ανετράπη και ατενίζοντας για τελευταία φορά την Ελληνική θάλασσα βυθίστηκε παρασέρνοντας μέλη του πληρώματός του που εκπλήρωσαν με εξαίρετη αυτοθυσία στο έπακρο το χρέος του για την Πατρίδα. Βυθίζόταν με υψηλότερη σημασία του, την οποία την τελευταία στιγμή πριν την βύθισή του αφήρεσε ο Κυβερνήτης του Γερμανικού πολεμικού. Από το ηρωικό πλήρωμά του, απωλέσθηκαν 19.

Μετά από 30 χρόνια, οι περιστάσεις, ένα νέο Ελληνικό Y/B να πάρει το όνομα ΤΡΙΤΩΝ, στο Κιέλο της Γερμανίας στις 8 Αυγούστου 1972, στο οποίο υψώθηκε η Ελληνική σημαία. Παρουσιάσθηκε τότε στην τελετή, μέσα από την ομήλη της ιστορίας των ναυτικών αγώνων του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, δακρυσμένος, ο κυβερνήτης του Γερμανικού καταδιωκτικού Z102 και παρέδωσε στον κυβερνήτη του νέου Y/B ΤΡΙΤΩΝ την διάτρητη Σημαία, που είχε αφαιρέσει από τον βυθιζόμενο Τρίτωνα. Ήθελε να διώξει από μέσα του το βάρος για την πράξη του, που αφήρεσε από το Y/B το ιερό σύμβολο για το οποίο θυσιάστηκαν οι ήρωες του Τρίτωνος. Η σημαία ευρίσκεται σήμερον εις το Γραφείον του Διοικητού της Διοικήσεως Υποβρυχίων.

Η σημαία του ηρωϊκού υποβρυχίου "ΤΡΙΤΩΝ". Σήμερα βρίσκεται στο γραφείο του διοικητή της Διοίκησης Υποβρυχίων.

Υ/Β ΚΑΤΣΩΝΗΣ

Το Υ/Β Κατσώνης πήρε μέρος σε 4 περιπολίες στην Αδριατική κατά τον Ελληνοϊταλικό πόλεμο και σε 3 περιπολίες στο Αιγαίο, μετά την αποδημία του στην Μ. Ανατολή.

Από την επίσκεψη του Υ/Β "ΚΑΤΣΩΝΗΣ" στη Μάλτα προπολεμικά.

Στις 31.12.40 εντόπισε και εβύθισε το πετρελαιοφόρο QUINTO. Μετά τον κατάπλου στην Μ. Ανατολή έμεινε επί δύο περίπου χρόνια σε επισκευή και τον Μάρτιο του 1943 απέπλευσε για την πρώτη του περιπολία στο Αιγαίο με Κυβερνήτη τον Αντιπλοίαρχο Β. Λάσκο.

Στις δύο πρώτες του περιπολίες εβύθισε 4 εχθρικά πλοία.

Ο ΚΑΤΣΩΝΗΣ στις 2-4-43 επιτέθηκε με τορπίλλες εναντίον πλοίου του Αξονος, που ήταν παραβεβλημένο εσωτερικά του κυματοθραύστη στο λιμάνι του Γυθείου.

Ας επιτραπεί εδώ η παράθεση 2-3 μικρών τμημάτων από μια αφήγηση του υπάρχου του Υ/Β υποπλοιάρχου Ηλία Τσουκαλά.

«Στον Κάβο-Μαλιά, που έχει νερά απότομα, μπορούσαμε να πλησιάζουμε εν καταδύσει όσο θέλαμε. Μια φορά, καθώς περιπολούσαμε, φάνηκαν, δύο καίκια να περνούν ξυστά τον Κάβο.

Αναδυθήκαμε για να τα σταματήσουμε. Με τις πρώτες ριπές, το ένα κατέβασε αμέσως τα πανιά. Ζυγώσαμε... Στο τιμόνι ήταν ένας ηλιοκαμένος καπετάνιος που διεύθυνε με τ' αριστερό του χέρι. Το δεξιό το χάσει στην Αλβανία. Κουβαλούσε λάδι και σταφίδα για τα λαϊκά συσσίτια της Αθήνας. Ο Λάσκος, σ' αυτές τις περιπτώσεις, δεν άκουγε κανέναν. Δεν εννοούσε να βουλιάξει καίκι, αν δεν έβρισκε μέσα Γερμανούς ή Ιταλούς. Τον κατηγόρησαν, αργότερα, ότι πρόδινε έτσι την παρουσία του 'Καταώνη'-έπρεπε να τα βουλιάζει! Οσοι όμως επέζησαν στην Κατοχή, χάρη στα πολύτιμα εκείνα φορτία των καίκιών, είμαι βέβαιος πως θα συμφωνήσουν μαζί του. Άλλα κι ο ανάπτηρος καπετάνιος, που δεν είχε άλλο απ' το καίκι του, δεν θα μπορούσε να εξηγήσει, αν του το βουλιάζαμε εμείς, γιατί η Πατρίδα, για την οποία θυσίασε το ένα του χέρι, θέλησε να του στερήσει και το βιός του.....

Την ώρα που το καίκι τραβιόταν από το πλευρό μας, ο νεαρός Μητσάλης πήδηξε στο κατάστρωμα και γονατιστός, μας παρακαλούσε να τον πάρουμε μαζί μας. Ο κυβερνήτης δέχτηκε, κι έτσι το θαλασσοπούλι εκείνο έγινε πλήρωμα του 'Καταώνη'. Όλο το πρώι κατασκοπεύαμε το λιμάνι. Μόνο μερικά καϊκια... Το απόγευμα όμως, θα' ρχόταν να φουντάρει εκεί μια μεγάλη γερμανική ναρκοθέτις, εξοπλισμένη και με βόμβες βάθους. Ο Μητσάλης ήταν βέβαιος γι' αυτό... Όταν στρέψαμε την πλώρη μας προς την μπούκα του λιμανιού, ήταν κιόλας μισοσκόταδο...

'Σωλήν ένα, προσοχή!... Πυρ!... Σωλήν δύο, προσοχή!... Πυρ!... Σωλήν τρία, προσοχή!... Πυρ!...' διέταξε ο Λάσκος από τον πυργίσκο και συγχρό-

νως έβαλαν όλο στην μπάντα το τιμόνι διευθύνσεως για να μη βρεθούμε κι εμείς μ' όλο τον 'Κατσώνη' μες στο λιμάνι του Γυθείου - τόσο κοντά στην είσοδο ήμασταν τη σπιγμή της βολής!.....

Χρειάστηκε να περάσουν πολλές μέρες για να μάθουμε, στη Βηρυτό πιά, από ένα αγγλικό δελτίο πληροφοριών ότι Την 2αν Απριλίου συμμαχικόν υποβρύχιον έβαλε τορπίλην εναντίον πλοίου του Αξονος εις Γύθειον, το οποίον έφερε τορπίλλας και βόμβας βάθους. Η τορπίλη εξερράγη εις το κρηπίδωμα και ανετίναξε δύο πλοιάρια με πυρομαχικά. Η δύναμις της εκρήξεως προεκάλεσε την βύθισην του εχθρικού πλοίου και τον επί του κρηπιδώματος φόνον 20 Ιταλών στρατιωτών. Τα απάκτια πυροβόλα ήνοιξαν πυρ. Οι Ιταλοί επτανικοβλήθησαν.

Ευτυχώς που την ημέρα εκείνη ήταν οι Χαιρετισμοί της Θεοτάκου κι οι Γυθειώτες, είχαν πάει όλοι στην εκκλησία. Μόνο Ιταλοί, πατριώτες εκείνων που είχαν προσβάλει τη Μεγαλόχαρη στη Τήνο, βρέθηκαν στην προκυμαία».

Στις 5-4-43, ο ΚΑΤΣΩΝΗΣ βύθισε με τορπίλες και το πυροβόλο του κοντά στην Κύθνο το επιταγμένο από τους Γερμανούς ισπανικό φορτηγό ΣΑΝ ΙΖΙΝΤΟΡΟ, 1.500 τόνων, και συνέλαβε αιχμάλωτο το πλήρωμά του. Στις 29-5-43 κατέστρεψε με το πυροβόλο του το επιταγμένο από τους Γερμανούς ισπανικό φορτηγό ΡΙΓΚΕΛ, 1.000 τόνων, που, κυνηγημένο από τον ΚΑΤΣΩΝΗ προσάραξε στη Σηπιάδα άκρα της Μαγνησίας.

Στις 5-9-43 το Y/B ΚΑΤΣΩΝΗΣ ξεκίνησε για την τρίτη περιπολία του, που το πετέρωμένο ήθελε να είναι και η τελευταία του.

Από νησοφία σε 2 ιστιοφόρα, ο Λάσκος πληροφορήθηκε για τις κινήσεις εχθρικών πλοίων και κυρίως ενός οπλιταγωγού που μετέφερε αδειούχους Γερμανούς στον Πειραιά και βάσει αυτών των πληροφοριών το Y/B εγκατέστησε περιπολία βορείως της νήσου Σκιάθου.

Το απόγευμα της 14-9-43, το Y/B εντόπισε ιστιοφόρο και όταν αναδύθηκε δίπλα του για νησοφία φάνηκε στον ορίζοντα καπνός. Αμέσως ο Λάσκος διέταξε το ιστιοφόρο να απομακρυνθεί και εκτιμώντας ότι επρόκειτο για το αναμενόμενο οπλιταγωγό πήρε πορεία προσεγγίσεως. Μόλις βράδιασε, το Y/B αναδύθηκε, επειδή από το περισκόπιο η εικόνα δεν ήταν καλή και συνέχισε να πλησιάζει τον στόχο. Δεν είχε φτάσει όμως σε απόσταση 3.000 υαρδών, όταν το διακρινόμενο πλέον σκάφος άρχισε να εκπέμπει σήματα αναγνωρίσεως. Ήταν προφανές ότι ο στόχος δεν ήταν το οπλιταγωγό, αλλά πολεμικό, και ο Λάσκος διέταξε κατάδυση. Ο εχθρός

ήταν Γερμανική κορβέττα 1.000 τόννων, και πραγματοποιούσε ήδη την βολή της πρώτης δέσμης βομβών βάθους. Η δόνηση ήταν ισχυρή. Ακολούθησε βολή και δεύτερης και τρίτης δέσμης. Ο κύριος φωτισμός του Y/B έσβησε. Διαρροές άρχισαν να παρουσιάζονται. Η κάθοδος του πυργίσκου και η πρυμναία κάθοδος δεν άντεξαν, και τόννοι νερού μπήκαν μέσα. Τότε ο Λάσκος διέταξε την μοναδική λύση που είχε απομείνει. Το Y/B αναδύθηκε χωρίς πλέον δυνατότητα προώσεως και ο κυβερνήτης αποφάσισε να πολεμήσει μέχρις εσχάτων μιας και ούτε ο ίδιος ήταν απ' αυτούς που παραδίδονται ούτε το πλήρωμά του, ήθελε ποτέ να μάθει πως υποστέλλεται η Ελληνική Σημαία μπροστά στον εχθρό. Το πυροβόλο επανδρώθηκε και όταν άρχισε να ρίχνει ξάφνιασε τους Γερμανούς που μετά από λίγο πλησίασαν απαντώντας με πυκνό πυρ. Εκπληκτοί οι Γερμανοί, βέβαιοι για την παράδοση του Y/B, έβλεπαν με θαυμασμό την αποφασιστικότητα των Ελλήνων να συνεχίσουν τον αγώνα, αντιτάσσοντας στα καταιγιστικά πυρά τους τα πυρά του μοναδικού πυροβόλου του ακινητοποιημένου πλέον σκάφους τους.

Η αντίστροφη μέτρηση άρχισε. Η ομοχειρία του πυροβόλου προσπάθει να κάνει τα αδύνατα δυνατά αλλά ένας-ένας, όλοι οι άνδρες της σκοτώνονται και αντικαθίστανται απ' αυτούς που ανεβαίνουν από το εσωτερικό του Y/B. Ακόμα και ο ίδιος ο Λάσκος πήδηξε κοντά στο πυροβόλο και άρχισε να βοηθά στην επανεγέμισή του. Σε λίγο όμως θα τον βρεί ένα εχθρικό βλήμα και θα πέσει νεκρός πάνω στο αγαπημένο του πλοίο που και αυτό περνούσε τις τελευταίες του στιγμές.

Η κορβέττα απομακρύνθηκε και επέστρεψε εμβολίζοντας το Y/B. Το Y/B έγειρε για λίγο ενώ οι επιζώντες μαχητές του εδέχοντο συνεχώς τα πυρά του αντιπάλου. Το Y/B ανορθώθηκε σχεδόν κατακόρυφα και ύστερα υπερήφανα έξαφανισθηκε στον υγρό τάφο του. Στην τελευταία αυτή κατάδυση παρέσυρε μαζί του τον Κυβερνήτη του και 32 Ήρωες. Μεταξύ αυτών ήταν και ο ναύτης του ιστιοφόρου, που εθελοντικά είχε επέβη του σκάφους στο Γύθειο. Επίσης ήταν ο Εφεδρος Σημαιοφόρος Λαμπτρινούδης, εγγονός του Ναυάρχου Παύλου Κουντουριώτη, όπως και οι Υποπλοίαρχοι Μυκόνιος και Τρουπάκης, και οι Σημαιοφόροι Ξένος και Καβαλούδης.

Ο ΚΑΤΣΩΝΗΣ βυθίστηκε με υψηλότερη σημαία του ενώ μόνο ο Υπαρχος Τσουκαλάς και δύο Υποκελευστές ο Τσίγκρος και ο Αντωνίου κατόρθωσαν να απομακρυνθούν, και κολυμπώντας επί 9 ώρες, να βγούν στην

Σκιάθο, από όπου μετά από μεγάλη περιπέτεια γύρισαν στην Μέση Ανατολή και συνέχισαν τον αγώνα.

Ο κυβερνήτης του Κατσώνη, Αντιπλοίαρχος Λάσκος με αξιωματικούς και μέλη του πληρώματος.

Εδώ ας επιτραπεί πάλι η παράθεση, σε μετάφραση, μικρών αποσπασμάτων από τη σχετική έκθεση του Γερμανού βαθμοφόρου Εριχ Λάιστερ, ο οποίος επέβαινε στο ανθυποβρυχιακό σκάφος.

«Κατά τη διάρκεια της μάχης εκτελούσα υπηρεσία στη γέφυρα του καταδιωκτικού UI 2101... Κυβερνήτης του UI 2101 ήταν ο ανθυποπλοίαρχος Φολχάιμ...

Ο οπλισμός του UI 2101 περιελάμβανε ένα πυροβόλο των 8,8 εκ. επί βάσεως, δύο πυροβόλα των 3,7 εκ., τέσσερα των 2,0 εκ. πλευρικά, και τέσσερα πολυβόλα. Διέθετε ακόμη τέσσερις αφετήρες βομβών βάθους και δύο κατευθυντήρες, μπορούσε δε να μεταφέρει 150 βόμβες βάθους. (Ας σημειωθεί ότι οι αριθμοί αυτοί εντυπωσιάζουν, αν ληφθεί υπόψη ότι ο

‘Κατσώνης’ διέθετε ένα και μόνο πυροβόλο στο πρωραίο κατάστρωμα).....

Περί ώραν 20.00 διακρίναμε ένα πλεούμενο προβαλλόμενο στη σκιά της Εύβοιας. Αφού δεν δόθηκε απάντηση στο σήμα αναγνωρίσεως που του κάναμε, αρχίσαμε τη βολή φωτιστικών με το πυροβόλο των 8,8 εκ. Στο άναμμα της πρώτης φωτοβολίδας διακρίναμε ότι το πλεούμενο που είχαμε δει ήταν υποβρύχιο και στο άναμμα της τρίτης φωτοβολίδας το είδαμε να καταδύεται. Λίγο αργότερα αρχίσαμε τη μάχη με δέσμες βομβών βάθους, κατά την οποία ρίχναμε έξι βόμβες κάθε φορά. Τελικά, το υποβρύχιο αναδύθηκε στα απόνερά μας και διασταύρωσε το ίχνος μας από αριστερά προς τα δεξιά. Το πρυμναίο πυροβόλο μας των 3,7 εκ. άρχισε πυρ, στο οποίο απάντησε το πυροβόλο του υποβρυχίου.

Τότε από το καταδιωκτικό 2101 ανέλαβαν δράση το πυροβόλο των 8,8 εκ., το δεύτερο πυροβόλο των 3,7 εκ. και μερικά των 2,0 εκ., δεδομένου ότι είχαμε πάρει στροφή προς τα δεξιά και πλέαμε σε παράλληλη πορεία με το υποβρύχιο. Τελικά το εμβολίσαμε στην πρυμναία αριστερή πλευρά του. Επί του καταδιωκτικού είχαμε απώλειες ένα νεκρό, τον ναύκληρο και οκτώ τραυματίες μεταξύ των οποίων και τον ύπαρχο. Οι απώλειες προήλθαν από θραύσματα βλήματων που ρίχθηκαν από τον ‘Κατσώνη’ εναντίον της γέφυρας του καταδιωκτικού και του πρυμναίου μας πυροβόλου. Από θραύσμα βλήματος υπέστην και εγώ τραύμα στο αριστερό γόνατο. Εκ των υστέρων εκφράζω την εκτίμησή μου προς τους μαχητές του Κατσώνη, άνδρες με ατσάλινα νεύρα, οι οποίοι μετά από όλα αυτά είχαν το σθένος, σ' αυτή την απελπιστική κατάσταση που βρισκόταν, να υπερασπισθούν την τιμή των όπλων τους μέχρις εσχάτων, μολονότι το πεπρωμένο του ‘Κατσώνη’ είχε ήδη γραφεί.

Ο Διοικητής του Αγγλικού Στόλου Υ/Β στα συλλυπητήρια του έγραψε: «Οι άνδρες αυτοί μας ενέπνευσαν τα παραδείγματα της αφοσιώσεως στο καθήκον και την αυτοθυσία».

Ο ΚΑΤΣΩΝΗΣ με το ιερό του φορτίο, τον νεκρό του Λάσκο και τους 32, ήρωες του, που πέσανε στη γέφυρα, στο πυροβόλο, στον πυργίσκο, ΚΑΤΑΔΥΘΗΚΕ ΓΙΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΦΟΡΑ, ανήμερα του Σταυρού, με υψωμένη την σημαία του.

Κάθε χρόνο στις 14 Σεπτεμβρίου το Π.Ν. αποτίει φόρο τιμής στην μνήμη των πεσόντων και στην απώλεια του «Κατσώνης» στην Σκιάθο.

ERIC TON BOMON THE PATRIARC

VI "KATZENHE

13-1991E

15 "TRITEN.

— 16 —

Στο απέριττο μνημείο της Διοικήσεως Υποβρυχίων αναγράφονται τα ονόματα όλων των πρώτων των υποβρυχίων μας, που εθυσίασαν την ζωή τους για την Πατρίδα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ/ ΠΗΓΕΣ

1. Ε. Καββαδία, Ο Ναυτικός Πόλεμος όπως τον έζησα, Εκδ. Πυραός, Αθήνα 1950.
2. Η. Τσουκαλά, Τα Ελληνικά Υποβρύχια στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, Ιστορία Εικονογραφημένη, τεύχος 221, Νοέμβριος 1988.
3. Η Ιστορία της Διοικήσεως Υποβρυχίων, Διάλεξη των Διοικητού Υ/Β, Αύγουστος 1988.
4. Η. Τσουκαλά, Υποβρύχιον Υ1, Εκδόσεις Ναυτικού Μουσείου Ελλάδος, Δ' έκδοση, 1990.
5. Λ. Μπλαβέρη, Διοίκηση Υποβρυχίων, Σύγχρονη Αεροπορία και Ναυτικό, τεύχος 9, Σεπτέμβριος 1994.
6. Γ. Χρανιώτη, Επέτειος Απτωλείας Υ/Β ΚΑΤΣΩΝΗΣ, Σκιάθος 14-9-1994.
7. Ο Σιωπηλός Πόλεμος, Η Δράση των Ελληνικών Υποβρυχίων 1940-1944, Έκδοση Ναυτικού Μουσείου Ελλάδος, Αθήναι 1995.
8. Το Πολεμικό Ναυτικό 1940-1944, Πολεμικές Μονογραφίες, τεύχος 18, Σεπτέμβριος 2002.